

АНОТАЦІЯ

Рязанцева Т.О. Богословські основи навчання і виховання в сучасних євангельських навчальних закладах Євро-азіатської акредитаційної асоціації. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 041 Богослов'я. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова Міністерства освіти і науки України, Київ, 2021.

Дисертація присвячена виявленню та критичному аналізу богословських основ навчання і виховання, що запроваджені в системі протестантських закладів вищої богословської освіти України, що належать до Євро-азіатської акредитаційної асоціації. Виявлені особливості формування української протестантської теології освіти, розвиток якої стимулюється практичними потребами критичного переосмислення богословських основ навчання і викладання заради подолання численних криз богословської освіти у місцевому контексті та адекватного реагування на нові виклики, які виникають на глобальному та національному рівнях. Проаналізовані основні формально заявлені принципи навчання та виховання в системі закладів вищої богословської освіти українських протестантів на відповідність біблійному світогляду та відкритість до формування у студентів інтенцій на місійну роботу в умовах постхристиянського світу як загального контексту. Доведено, що єдині принципи освіти та виховання розповсюдилися також на навчальні заклади української євангельської діаспори. Виявлено, що програми окремих духовних шкіл українського протестантизму завжди мають власні унікальні риси, а тому уніфікація змісту та форми освіти, спільне розуміння богословських основ навчання та виховання не стали причиною для втрати семінаріями та іншими євангельськими закладами вищої духовної освіти власної специфіки, пов'язаної з традиціями навчання і виховання, що формуються з 1990 року або місійними цілями, які ставляться перед цими закладами сьогодні. Висновки та теоретичні положення, отримані в результаті

дисертаційного дослідження, сприяють більш глибокому розумінню процесів, які відбуваються в українському євангельському освітньо-богословському середовищі в кінці ХХ і на початку ХХІ століття.

Актуальність теми дисертації зумовлена тим, що українська освіта загалом та євангельська богословська освіта зокрема перебувають на етапі реформування, яке спричинене соціально-історичними змінами, пов'язаними з ситуацією постхристиянства в культурно-цивілізаційній площині та викликами, що постають перед суспільством, освітою й Церквою сьогодення. Все більш очевидним стає той факт, що богословська освіта останніх десятиліть вже не спроможна ефективно відповідати на виклики часу та задовольняти сьгоднішні потреби суспільства і Церкви. Сучасний етап розвитку пострадянської протестантської богословської освіти став періодом біфуркацій та вимагає комплексного й детального аналізу її теоретичних і практичних основ, особливо дослідження принципів та функціонування богословської освіти в системі Євро-Азіатської Акредитаційної Асоціації (ЄААА) – провідної релігійно-освітньої організації, яка об'єднує євангельські богословські навчальні заклади, надає їм контекстуалізовані міжнародні освітні стандарти якості та стежить за їхнім дотриманням. Богослови наголошують на тому, що сьогодні у межах критичного аналізу навчальної та виховної складових українських євангельських навчальних закладів ЄААА потрібно виявити, наскільки ці складові відповідають біблійним цінностям, з одного боку, й є актуальними та затребуваними в Церкві та сучасному суспільстві, з іншого боку. Богословська освіта ЄААА неминуче повинна змінюватися для підготовки ефективних служителів постхристиянської доби. Богословським школам, щоб здійснювати місію Бога на землі, необхідно мати міцний біблійний і академічно-теологічний фундамент та фахово готувати служителів нового типу, які не тільки задовольнятимуть потреби помісних церков своєї конфесії, але й стануть затребуваними і ефективними в служінні постхристиянському суспільству. Богословське осмислення проблем сучасної теології освіти в системі Євро-Азіатської Акредитаційної Асоціації дозволить

оцінити розвиток всієї системи протестантської богословської освіти в Україні та пострадянській дійсності взагалі.

Метою дослідження є критичний аналіз богословських основ навчання і виховання в сучасних українських навчальних закладах Євро-Азіатської Акредитаційної Асоціації.

Об'єктом дослідження є богословська освіта в українських школах Євро-Азіатської Акредитаційної Асоціації.

Предметом дослідження є богословські основи навчання і виховання в сучасних українських закладах освіти Євро-Азіатської Акредитаційної Асоціації.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що вперше у вітчизняному богослов'ї проведено критичний аналіз богословських основ навчання і виховання в сучасних українських навчальних закладах Євро-Азіатської Акредитаційної Асоціації.

Наукова новизна дослідження уточнюється у таких положеннях, які виносяться на захист:

Вперше:

-виявлено, що існує нагальна потреба в формуванні єдиної української протестантської концепції богослов'я освіти, особливо на фоні активного розвитку сучасних католицьких і протестантських концепцій богослов'я освіти у різних країнах. У пострадянських протестантів дискусії про необхідність контекстуалізованої теології освіти виникли завдяки рефлексіям стосовно основних принципів освіти та виховання, модератором яких виступила Євро-Азіатська Акредитаційна Асоціація та її науково-дослідний центр. Визначено, що богослов'ю освіти ЄААА притаманні такі характеристики: розкриття педагогічних можливостей протестантського богослов'я; вивчення освіти та її проблем із богословської точки зору; дотримання протестантського віровчення та цінностей як фундаменту навчання і виховання; збереження доброї волі та свободи вибору особистості у взаємовідносинах та співпраці; виховання культури створення єдності у

стосунках та взаємодії, розвиток вміння працювати у команді; формування особистості, яка розуміє своє покликання, власне місце у місії Бога та займає активну позицію щодо її виконання; розуміння особистістю себе як частини церкви та важливості здійснення служіння для поширення християнства; формування цілісної особистості як головне завдання освіти та виховання; особисте духовне зростання та взаємодія у цьому процесі з іншими; виконання досліджень, спрямованих на осягнення справ Божих у світі, церкві, суспільстві і окремій особистості з метою застосування їхніх результатів для поширення християнства; прагнення до високої якості богословської освіти та практичної цінності богословських досліджень; стимулювання професійного розвитку і зростання для досягнення більш повної реалізації дарів, талантів і здібностей кожної людини; вивчення та формування богослов'я, що служить розвитку євангельських церков. Доведено, що цим принципам навчання і виховання, які сформовані у межах богослов'я освіти ЄААА, притаманна відповідність біблійному світогляду, проте не вистачає спроможності надання ефективних богословських відповідей на виклики, з якими стикаються сучасні служителі;

-виявлено, що богословські основи навчально-вихованих програм у школах ЄААА потребують переосмислення оскільки вони мають готувати не суто служителів церков протестантської конфесії, які б задовольняли потреби церкви, а служителів, спроможних здійснювати служіння Богові як у церковних спільнотах, так і у полірелігійному та секулярному й плюралістичному суспільстві;

-з'ясовано, що богословські основи навчально-виховних програм вищих навчальних закладів ЄААА все більшою мірою відповідають засадам богослов'я постхристиянської доби, що ґрунтується на принципах збереження свободи, розвитку співчуття та творчої сили особистості, абсолютизації значення особистих стосунків кожної людини з Богом;

- обґрунтовано, що не тільки українські, а й зарубіжні вищі навчальні заклади ЄААА мають тотожні богословські основи, і хоча й перебувають у

різних культурно-історичних контекстах, проте підпорядковані єдиним акредитаційним вимогам;

- досліджено навчально-виховні програми вищих навчальних закладів Євро-Азіатської Акредитаційної Асоціації та встановлено, що хоча вони й віддзеркалюють її богослов'я та богослов'я освіти, проте залишаються оригінальними за своєю сутністю, оскільки кожна семінарія розвивається у власному місцевому контексті, має власні цілі та засоби їх досягнення, контекстуалізуючи загальні цінності в особливих обставинах служіння.

Уточнено:

-розуміння того, що стан сучасної євангельської богословської освіти в Україні проблематичний, проте вона має перспективи подальшого розвитку, які пов'язані перш за все з міжконфесійною співпрацею. Різні богослови, дослідники та духовні освітяни висловлюють низку позицій, представлених на міжконфесійних богословських платформах, зокрема богословсько-методологічних і навчально-виховних заходах, публікаціях у публіцистичних та наукових виданнях тощо;

-усвідомлення місійної спрямованості діяльності Євро-Азіатської Акредитаційної Асоціації, оскільки церковні громади розуміють себе як такі, що беруть участь у діяльності (місії) Бога, а семінарії слугують церквам. У нинішню постхристиянську епоху через те, що церква офіційно втратила свій впливовий статус й значення і стала у суспільстві не центральною фігурою, а зайняла місце на периферії, виникла ситуація більш очевидної її несамотійності як суб'єкта історії. Проте існує можливість для Бога діяти через численні інституції та особистості, зокрема пов'язані із сферою освіти та богослов'я. Основу богослов'я ХХІ ст. становлять богослов'я свободи, співчуття, творчої сили, богослов'я особистих стосунків кожної людини із Богом й оновлена увага до есхатологічного бачення надії, що має враховуватися духовними навчальними закладами ЄААА при підготовці майбутніх служителів церкви та суспільства.

Набуло подальшого розвитку:

-ідея реформування освіти, яка вимагає освітніх інновацій та розвитку нових навичок, таких як аналітичне мислення та інновації, активне навчання, вирішення складних проблем, критичне мислення й аналіз, креативність, оригінальність та ініціативність, лідерство і соціальний вплив, використання технологій, стійкість до стресів і гнучкість, міркування та розв'язання проблем, емоційний інтелект, системний аналіз і ведення переговорів. Перелічені навички допоможуть випускникам бути затребуваними у суспільстві й допоможуть їм дієво впливати на суспільство і ефективно виконувати місію Бога.

Ключові слова: богослов'я освіти, духовна освіта і виховання, протестантська теологія, богослов'я доби постхристиянської культури.

ABSTRACT

Ryazantseva T.O. Theological foundations of teaching and education in modern evangelical educational institutions of the Euro-Asian Accreditation Association. - Manuscript.

Dissertation for the academic degree of Ph.D. Specialty 041 Theology. – National Pedagogical Dragomanov University of the Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kyiv, 2021.

The dissertation is devoted to the identification and critical analysis of the theological foundations of teaching and education, which are introduced in the system of Protestant institutions of higher theological education in Ukraine, belonging to the Euro-Asian Accreditation Association. Peculiarities of formation of Ukrainian Protestant theology of education are revealed, the development of which is stimulated by practical needs of critical rethinking of theological bases of teaching and teaching in order to overcome numerous crises of theological education in local context and adequate response to new challenges at global and national levels. The main formally stated principles of teaching and education in the system of institutions of higher theological education of Ukrainian Protestants for compliance with the biblical worldview and openness to the formation of students'

intentions for missionary work in the post-Christian world as a general context are analyzed. It is proved that the uniform principles of education and upbringing also extended to educational institutions of the Ukrainian evangelical diaspora. It was found that the programs of individual theological schools of Ukrainian Protestantism always have their own unique features, and therefore the unification of the content and form of education, common understanding of theological foundations of teaching and education did not cause seminaries and other evangelical institutions of higher spiritual education to lose their own specifics. the traditions of teaching and education formed since 1990 or the missionary goals of these institutions today. The conclusions and theoretical positions obtained as a result of the dissertation research contribute to a deeper understanding of the processes taking place in the Ukrainian evangelical educational and theological environment in the late twentieth and early twenty-first century.

The relevance of the dissertation is due to the fact that Ukrainian education in general and evangelical theology in particular are at the stage of reform, which is caused by socio-historical changes associated with the situation of post-Christianity in the cultural and civilizational plane and challenges facing society, education and the Church. It is becoming increasingly clear that theological education in recent decades is no longer able to respond effectively to the challenges of the times and to the needs of society and the Church today. The current stage of development of post-Soviet Protestant theological education has become a period of bifurcations and requires a comprehensive and detailed analysis of its theoretical and practical foundations, especially the study of the principles and functioning of theological education in the Euro-Asian Accreditation Association (EAAA). evangelical theological schools, provides them with contextualized international educational quality standards and monitors their compliance. Theologians emphasize that today, as part of a critical analysis of the educational components of Ukrainian evangelical schools in the EAAA, it is necessary to find out how these components correspond to biblical values, on the one hand, and are relevant and in demand in the Church and modern society. The EAAA's theological education must inevitably change to

train effective ministers in the post-Christian era. Theological schools, in order to carry out God's mission on earth, must have a strong biblical and academic-theological foundation and professionally train ministers of a new type who will not only meet the needs of local churches of their denomination, but also become in demand and effective in serving post-Christian society. Theological understanding of the problems of modern theology of education in the system of the Euro-Asian Accreditation Association will assess the development of the entire system of Protestant theological education in Ukraine and the post-Soviet reality in general.

The purpose of the study is a critical analysis of the theological foundations of teaching and education in modern Ukrainian educational institutions of the Euro-Asian Accreditation Association.

The object of research is theological education in Ukrainian schools of the Euro-Asian Accreditation Association.

The subject of the research is the theological foundations of teaching and education in modern Ukrainian educational institutions of the Euro-Asian Accreditation Association.

The scientific novelty of the dissertation research is that for the first time in domestic theology a critical analysis of the theological foundations of teaching and education in modern Ukrainian educational institutions of the Euro-Asian Accreditation Association was conducted.

The scientific novelty of the study is specified in the following provisions, which are submitted for defense:

For the first time:

- it was found that there is an urgent need to form a single Ukrainian Protestant concept of theology of education, especially against the background of the active development of modern Catholic and Protestant concepts of theology of education in different countries. In post-Soviet Protestants, discussions about the need for contextualized theology of education arose from reflections on the basic principles of education and upbringing, moderated by the Euro-Asian Accreditation Association and its research center. It is determined that the theology of education

of the EAAA has the following characteristics: disclosure of pedagogical possibilities of Protestant theology; study of education and its problems from a theological point of view; adherence to Protestant doctrine and values as the foundation of teaching and education; preservation of good will and freedom of choice of the person in mutual relations and cooperation; fostering a culture of creating unity in relationships and interaction, developing the ability to work in a team; the formation of a person who understands his vocation, his own place in God's mission and takes an active position in its fulfillment; personal understanding of oneself as a part of the church and the importance of ministry for the spread of Christianity; formation of a holistic personality as the main task of education and upbringing; personal spiritual growth and interaction in this process with others; conducting research aimed at understanding the affairs of God in the world, church, society and the individual in order to apply their results to the spread of Christianity; striving for high quality theological education and practical value of theological research; stimulating professional development and growth to achieve a fuller realization of the gifts, talents and abilities of each person; study and formation of theology that serves the development of evangelical churches. It has been proven that these principles of teaching and education, which are formed within the theology of education of the EAAA, are inherent in the biblical worldview, but lack the ability to provide effective theological answers to the challenges faced by modern ministers;

-it was found that the theological foundations of educational programs in EAAA schools need to be reconsidered because they should train not purely Protestant church ministers to meet the needs of the church, but ministers capable of serving God in both church and polyreligious and secular communities and a pluralistic society;

- it was found that the theological foundations of educational programs of EAAA higher education institutions increasingly correspond to the principles of post-Christian theology, based on the principles of preserving freedom, developing

compassion and creative power of the individual, absolutizing the importance of personal relationship with God;

- it is substantiated that not only Ukrainian, but also foreign higher educational institutions of the EAAA have identical theological foundations, and although they are in different cultural and historical contexts, they are subject to the same accreditation requirements;

- the educational programs of higher educational institutions of the Euro-Asian Accreditation Association are studied and it is established that although they reflect its theology and theology of education, but remain original in nature, as each seminary develops in its own local context, has its own goals and means of achieving them, contextualizing common values in special circumstances of service.

Updated:

- understanding that the state of modern evangelical theological education in Ukraine is problematic, but it has prospects for further development, which are primarily related to interfaith cooperation. Various theologians, researchers and spiritual educators express a number of positions presented on interfaith theological platforms, including theological-methodological and educational activities, publications in journalistic and scientific publications, etc .;

- awareness of the missionary orientation of the Euro-Asian Accreditation Association, as church communities understand themselves as participating in the activities (missions) of God, and seminaries serve the churches. In the current post-Christian era, due to the fact that the church has officially lost its influential status and significance and has become not a central figure in society, but a place on the periphery, there is a situation of its more apparent independence as a subject of history. However, there is an opportunity for God to act through many institutions and individuals, including those involved in education and theology. The basis of theology of the XXI century. are the theology of freedom, compassion, creativity, the theology of each person's personal relationship with God, and a renewed focus on the eschatological vision of hope to be taken into account by EAAA spiritual schools in the training of future church and society ministers.

Further developed:

-the idea of reforming education, which requires educational innovations and the development of new skills such as analytical thinking and innovation, active learning, problem solving, critical thinking and analysis, creativity, originality and initiative, leadership and social impact, technology use, resilience to stress and flexibility, reasoning and problem solving, emotional intelligence, systems analysis and negotiation. These skills will help graduates to be in demand in society and help them to effectively influence society and effectively fulfill God's mission.

Keywords: theology of education, spiritual education and upbringing, Protestant theology, theology of the post-Christian culture.